

استقلال معیشتی حسابرسی

محمد تقی رضایی

مدیرعامل موسسه حسابرسی ارقام نگر آریا

سپاس

جناب آقای رضایی به میز گفتگوی مجله حسابرسی خوش آمدید. با حضور جنابعالی می‌خواهیم از دغدغه مهم حرفه یعنی حق الزحمه حسابرسی با مخاطبان گفتگو کنیم. اعتقاد بر این است که حق الزحمه، عامل مهم ماندگاری در حرفه حسابرسی است. نظر شما چیست؟

رضایی

قبل از پاسخ به سوالات و شروع گفتگو در خصوص حق الزحمه حسابرسی لازم است بر نقش حسابرسی در توسعه مالی و به تبع آن توسعه اقتصادی تاکید کنم. حسابرسی با انجام کار با کیفیت و اظهار نظر درست نسبت به صورتهای مالی به کاهش تصمیمات نادرست در بازار سرمایه، افزایش اعتماد عمومی به بازارهای

سپاس

در حال حاضر مدل تعیین حق الزحمه حسابرسی در ایران چگونه است؟

رضایی

در ایران تحقیقات کمتری در خصوص حق الزحمه حسابرسی صورت گرفته و حق الزحمه حسابرسی در حال حاضر براساس آیین نامه تعیین حق الزحمه پایه خدمات حسابرسی مصوب جامعه حسابداران رسمی ایران تعیین می شود که طبق آیین نامه مذکور حق الزحمه حسابرسی براساس ساعات برابردی از زمان مورد نیاز برای انجام کار و نرخهای تعیین شده در آیین نامه مذکور و احتساب درصدی به عنوان هزینه های سربار تعیین می شود. در این مدل، حق الزحمه حسابرسی تابعی از هزینه های مستقیم حسابرسی (ساعات کار ضربدر نرخ خدمات حسابرسی رتبه های مختلف) به علاوه درصدی برای پوشش هزینه های سربار می باشد و عملاً ریسک حسابرسی در تعیین حق الزحمه دیده نشده است.

سپاس

به آیین نامه تعیین حق الزحمه پایه خدمات حسابرسی اشاره کردید و تلویحاً آن را نقد کردید اگر ممکن هست در این خصوص توضیحات بیشتری بدهید؟

رضایی

بله عرض کردم در آیین نامه مذکور که اصلاح آن در دستور کار شورایی عالی جامعه حسابداران رسمی ایران می باشد ایراد جدی وجود دارد.

اولاً: نرخ پایه خدمات حسابرسی با مینا قراردادن نرخ کمک حسابرس محاسبه شده است. نرخ کمک حسابرس براساس حداقل حقوق مصوب وزارت کار و امور اجتماعی محاسبه می شود. حقوق تعیین شده توسط وزارت کار برای کارگر ساده فاقد تخصص، مهارت و حتی سواد خواندن و نوشتن می باشد و مینا قراردادن آن برای محاسبه حق الزحمه کمک حسابرس (با مدرک کارشناسی) منطقی به نظر نمی رسد.

ثانیاً: ریسک حسابرسی در مدل دیده نشده است. همانطور که مستحضر می باشید ریسک حسابرسی از سه جزء ریسک ذاتی، ریسک کنترل و ریسک عدم کشف تشکیل شده است.

مالی و کاهش هزینه های نمایندگی کمک می کنند. کیفیت خدمات حسابرسی براساس تحقیقات وسیع انجام شده متأثر از حق الزحمه حسابرسی است. البته عوامل دیگری نیز بر کیفیت خدمات موثر هستند که مستقیم یا غیرمستقیم از حق الزحمه حسابرسی تاثیر می پذیرند. در بازارهای با اقتصاد آزاد، به طور معمول قیمت را بازار و شرایط رقابتی آن تعیین می کند رقابت در حرفه حسابرسی یکی از پیچیده ترین اشکال رقابت است. در اقتصاد آزاد از رقابت به عنوان ابزار لازم برای کسب اطمینان از عرضه کالا و خدمات با پایین ترین قیمت و مناسب ترین کیفیت یاد می شود اما این موضوع در حرفه حسابرسی با توجه به نگاه مختلف مدیریت و سایر استفاده کنندگان از صورتهای مالی به کیفیت خدمات حسابرسی، با تردید مواجه بوده و به همین دلیل تعیین حق الزحمه حسابرسی همواره با چالش مواجه بوده و سعی شده است با ارائه مدلهای مختلف از اعمال فشار به بودجه حسابرسی و حق الزحمه آن که منجر به ارائه خدمات با کیفیت پایین می شود، جلوگیری به عمل آید.

سپاس

با این مقدمه عوامل موثر بر تعیین حق الزحمه حسابرسی کدامند؟

رضایی

براساس تحقیقات انجام شده عوامل موثر بر حق الزحمه حسابرسی به طور خلاصه عبارتند از:

- ۱- اندازه واحد مورد رسیدگی و حجم عملیات آن،
- ۲- ترکیب سهامداران واحد و نحوه مدیریت واحد مورد رسیدگی،
- ۳- پیچیدگی کار حسابرسی،
- ۴- ریسک حسابرسی،
- ۵- چارچوبها و روشهای نظارت و مراقبتهای حرفه ای از سوی متولیان حرفه،
- ۶- کیفیت نظامهای مالی و نظام حاکمیت شرکتی در واحدهای مورد رسیدگی،
- ۷- انجام حسابرسی براساس روشهای سنتی یا با استفاده از تکنولوژیهای روز در حوزه فناوری اطلاعات.

در بازارهای با اقتصاد آزاد

به طور معمول قیمت را بازار و شرایط رقابتی آن تعیین می‌کند

رقابت در حرفه حسابرسی یکی از پیچیده‌ترین اشکال رقابت است

رای یا استقلال باطنی و استقلال ظاهری یا استقلال از منظر دیگران است. به اعتقاد اینجانب حسابرسی باید ابتدا از استقلال معیشتی برخوردار باشد. استقلال معیشتی شاغلین در حرفه حسابرسی متأثر از حق الزحمه حسابرسی است. در تعیین نرخ حق الزحمه کمک حسابرسی و حسابرسی بایستی این اصل خدشه‌ناپذیر مورد توجه قرار گیرد و حقوقی برای این شاغلین تعیین شود که استقلال معیشتی آن‌ها را تضمین کند. دوم این‌که، در مواردی که امکان تعیین حق الزحمه براساس پارامترهای دیگری از قبیل مجموع درآمد و داراییها، سود عملیاتی، سود خالص، نسبت بدهیها به کل داراییها و از این قبیل امکانپذیر است، به جای محاسبه حق الزحمه براساس ساعات بروردی کار، از این مدل استفاده شود. و سوم این‌که ضربی بابت پوشش ریسک خدمات حسابرسی و همچنین سود موسسات حسابرسی به حق الزحمه اضافه شود.

سازش

رابطه حق الزحمه حسابرسی با کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

رضایی

فکر می‌کنم در سوالات قبلی به این موضوع پاسخ دادم. طبق تحقیقات انجام شده رابطه معناداری بین حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی و گزارشگری مالی، وجود دارد. همانطور که استحضار دارید، طبق استانداردهای حسابرسی، حسابرسی مکلف است در حین انجام عملیات حسابرسی برآورد

در حسابرسی ابتداء ریسک قابل پذیرش، ریسک ذاتی و ریسک کنترل برآورد و براساس نتایج حاصله ریسک عدم‌کشف تعیین می‌شود. ریسک عدم‌کشف با حق الزحمه حسابرسی رابطه معکوس دارد یعنی هرچه ریسک عدم‌کشف پایین‌تر برآورد گردد، گردآوری شواهد و مستندات بیشتری باید انجام شود ریسک حسابرسی هیچ‌گاه به صفر نمی‌رسد و به همین دلیل صرف ریسک در مدل محاسبه حق الزحمه حسابرسی وارد می‌شود.

ثالثاً: استفاده از تکنولوژیهای روز در حوزه فناوری اطلاعات، استفاده از هوش مصنوعی در حسابرسی که می‌تواند به شدت زمان رسیدگی را کاهش دهد در این مدل مورد توجه قرار نگرفته است.

یک محدودیت جدی در انجام تغییرات و اصلاح آیین‌نامه وجود دارد و آن هم اخذ موافقت وزیر امور اقتصادی و دارایی است.

سازش

مدل جایگزین شما برای تعیین حق الزحمه حسابرسی و یا اصلاح آیین‌نامه موجود چیست؟

رضایی

به طور خلاصه اول این‌که در محاسبه حق الزحمه نرخ کمک حسابرسی تجدیدنظر و حقوق معقولی برای شاغلین در حرفه تعریف شود. همانطور که می‌دانیم درستکاری و واقع بینی از اصول بنیادین حسابرسی می‌باشند و لازمه واقع بینی مستقل بودن است. استقلال شامل استقلال

سنتی بیگانه و علاقه‌مند هستند تمام کار را در بستر آی‌تی انجام دهند.

سپاس

خدمات متعدد و متنوع در یک قرارداد حسابرسی مطرح می‌شود، نظر شما در مورد تفکیک قرارداد حسابرسی به چندین قرارداد به‌عنوان راه‌حل برای بهبود حق الزحمه حسابرسی چیست؟

رضایی

سوال بسیار خوبی است. طی سالهای اخیر مسئولیتهای متعددی به حساب‌برسان واگذار و از آن‌ها خواسته شده است که نسبت به موضوعات مختلف در گزارشهای حسابرسی اظهار نظر کنند. یکی از این موارد، بررسی و اعلام نظر نسبت به رعایت قانون و مقررات مبارزه با پولشویی است. با توجه به این‌که بابت این خدمات اضافی حق الزحمه جداگانه و متناسب دریافت نمی‌شود. انجام این بخش از خدمات با برآورد بالاتر خطر عدم‌کشف و افزایش ریسک حسابرسی انجام می‌شود. مضافاً این‌که گزارشگری نسبت به موارد عیدیه‌ای از جمله گزارش تفسیری مدیریت، ضوابط و مقررات وضع شده توسط سازمان بورس، کنترل‌های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی، قانون مبارزه با پولشویی موجب شده است که گزارش حساب‌برس مستقل تحت‌تاثیر قرار گیرد و به‌محتوای گزارش حساب‌برسی کمتر توجه شود. به‌نظم نقش سازمان حساب‌برسی، جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان بورس اوراق بهادار در این خصوص بسیار حیاتی است. با توجه به مراکز تحقیقاتی جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حساب‌برسی پیشنهاد می‌کنم این موضوع در دستور کار قرار گیرد و در تعامل با سایر دستگاه‌های ذیربط نسبت به این موارد و حتی سایر وظایف بازرسی قانونی به‌صورت جداگانه (براساس رهنمودهایی که از سوی سازمان حساب‌برسی و جامعه حسابداران رسمی ایران تنظیم و ابلاغ می‌شود)، گزارشگری صورت پذیرد.

سپاس

به نظر شما افزایش حق الزحمه حسابرسی می‌تواند به ثبات و ماندگاری حساب‌برسان در حرفه کمک کند؟ آیا کمبود نیروی متخصص و مانا در حرفه حساب‌برسی به دلیل حق الزحمه پایین است؟

مجددی از خطر حساب‌برسی داشته باشد و در صورت لزوم زمان‌بندی انجام کار را تغییر دهد. وقتی شما با محدودیت بودجه روبه‌رو هستید چگونه می‌توانید زمان بیشتری را برای کار اختصاص دهید؟ واقعیت این است که امکان تعدیل مبلغ قرارداد پس از امضا و مبادله آن بسیار دشوار است. از طرف دیگر این حق الزحمه حساب‌برسی است که تعیین می‌کند تا چه سقفی شما می‌توانید برای منابع انسانی موسسه هزینه کنید. متأسفانه حق الزحمه پایین خدمات حساب‌برسی در حال حاضر مشکلات عیدیه‌ای را برای موسسات حساب‌برسی ایجاد نموده که مستلزم توجه خاص می‌باشد.

سپاس

مشکلات ایجادشده در موسسات حساب‌برسی به دلیل پایین بودن حق الزحمه را بیشتر توضیح دهید.

رضایی

اولاً: وقتی حق الزحمه حساب‌برسی پایین است به تبع آن حقوق کارکنان شاغل در حرفه پایین خواهد بود. با حقوق پایین شاغلین در حرفه، جذابیت کار در حرفه از بین می‌رود و ورودی موسسات حساب‌برسی از نیروهای ممتاز فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها کاهش می‌یابد و شاغلین با کیفیت نیز موسسه حساب‌برسی را ترک می‌کنند. به عبارت دیگر یکی از عوامل موثر بر کیفیت حساب‌برسی، نیروهای باکیفیت شاغل در حرفه می‌باشد. حق الزحمه پایین حساب‌برسی موجب خروج نیروهای باکیفیت از حرفه و عدم‌ورود نیروهای باکیفیت و مستعد به حرفه شده و بر کاهش کیفیت خدمات حساب‌برسی اثر می‌گذارد. عکس این حالت نیز صادق است. با پرداخت حقوق مناسب، نرخ خروج از حرفه کاهش و نیروهای مستعد وارد حرفه شده و بر غنای آن می‌افزایند. شرایط موجود منجر به خروج نیروهای باکیفیت و عدم‌جذابیت کار در حرفه برای فارغ‌التحصیلان ممتاز دانشگاه‌ها شده است.

دوماً: موسسات حساب‌برسی از نظر مالی امکان سرمایه‌گذاری در حوزه آی‌تی و استفاده از تکنولوژی اطلاعات در حساب‌برسی را ندارند و این موضوع منجر به عقب ماندگی حرفه در استفاده از آی‌تی و خروج از حساب‌برسی سنتی شده است. از همه مهم‌تر انجام کار به‌صورت سنتی به‌منافع بزرگتری برای ورود نیروهای جوان به حرفه می‌شود. نیروهای جوان با انجام کار به‌شکل

طی سالهای اخیر مسئولیتهای متعددی به حسابرسان واگذار و

از آنها خواسته شده است که نسبت به موضوعات

مختلف در گزارشهای حسابرسی اظهار نظر کنند

رضایی

پاسخ به این سوال مستلزم انجام مطالعه و کار تحقیقی قابل استناد می‌باشد که می‌تواند در دستور کار مرکز آموزش و تحقیقات جامعه حسابداران رسمی و سازمان حسابرسی قرار گیرد. آنچه من حضورتان عرض می‌کنم تجربیات اداره یک موسسه حسابرسی و تعامل با سایر دوستان در موسسات حسابرسی دیگر است.

عوامل متعددی در ثبات و ماندگاری حسابرسان در حرفه موثرند که به‌طور خلاصه عبارتند از:

الف) حقوق و مزایا،

ب) اندازه موسسه حسابرسی و اعتبار آن،

پ) روشهای انجام کار در موسسه،

ت) روابط انسانی و شیوه‌های مدیریت موسسه خصوصاً مدیریت منابع انسانی.

سپاس

سخنان پایانی این گفتگو را با خوانندگان حسابرس از

زبان شما بشنویم.

رضایی

کیفیت و اعتبار موسسه حسابرسی، سرمایه‌گذاری در حوزه آیتی و بهبود روشهای انجام کار و اقدامات انگیزشی برای حفظ کارکنان تماماً متأثر از حق الزحمه حسابرسی است. اگر موسسه حسابرسی بتواند حق الزحمه مناسبی دریافت و به‌نحو مناسب در حوزه‌های مذکور سرمایه‌گذاری کند و حقوق مناسب

متناسب با کار را به کارکنان خود بپردازد، قطعاً نرخ خروج از حرفه کاهش و نیروهای متخصص و باکیفیت در حرفه باقی خواهند ماند.

امروز بزرگترین نگرانی و جدی‌ترین مشکل حسابرسی، نیروی انسانی آن می‌باشد. نگاهی گذرا به آگهی‌های استخدام موسسات حسابرسی که در مرکز اطلاع‌رسانی جامعه حسابداران رسمی ایران منتشر می‌شود، حکایت از اوضاع نامساعد نیروی کار در حرفه خصوصاً در رده‌های حسابرس ارشد و سرپرستی حسابرسی است. پرکردن خلأ مذکور مستلزم سیاست‌گذاری مناسب متولیان حرفه، حمایت از حق الزحمه حسابرسی توأم با نظارت حرفه‌ای اثربخش می‌باشد که امیدوارم با جدیت از سوی متولیان امور پیگیری و وزیر امور اقتصادی و دارایی، رییس سازمان بورس و اوراق بهادار، رییس کل بانک مرکزی و سایر تشکلهای ذیربط هم از حق الزحمه حسابرسی به‌عنوان اصلی‌ترین عامل در ارائه خدمات با کیفیت حسابرسی حمایت نمایند.

سپاس

موضوع "استقلال معیشتی حسابرس" مفهوم جدیدی در ادبیات حرفه محسوب می‌شود. امیدواریم برای پیام بسیار مهم این گفتگو یعنی توجه هر چه سریعتر به موضوع حق الزحمه حسابرسی راهکار عاجل پیدا شود.

از حضور شما در این گفتگو سپاسگزاریم.